

■ *Les biblioteques als Estats Units: un sòlid sistema d'informació*

Adela d'Alòs-Moner

Exposar en poques pàgines com són les biblioteques als Estats Units i quin és el seu sistema bibliotecari és extremament complex i, alhora, bastant senzill. Complex, perquè resumir en poques línies com són i com estan organitzades les aproximadament 104.000 biblioteques que hi ha en un país que és el quart del món en extensió i en nombre d'habitants, és una tasca gairebé impossible. Per contra, és bastant senzill, perquè hi ha unes quantes característiques que el configuren com un sistema molt peculiar.

La peculiaritat més significativa és que, si bé no hi ha un organisme central que coordini totes les biblioteques i les diferències entre unes i altres són moltes, hi ha dos elements comuns que els donen una gran cohesió. Per una part, el concepte de biblioteca com a institució que ha de facilitar l'accés a la informació i, per l'altra, la forta implementació i acceptació general de les normatives i els estàndards. Es poden visitar biblioteques separades per 3000 km de distància i, en totes, aquests seran uns elements constants.

■ LA BIBLIOTECA COM A CENTRE D'INFORMACIÓ

Pel que fa el primer aspecte, les biblioteques com a institució que ha de facilitar l'accés a la informació, s'ha de dir que no són meres col·leccions de llibres, ni tampoc col·leccions d'altres suports (vídeos, discos, etc.), avui dia plenament incorporats als serveis bibliotecaris.

Les biblioteques són l'instrument bàsic d'informació. El servei de referència, doncs, té una importància enorme, i també el servei que s'anomena, en general «*community information*», que ofereix informació sobre els aspectes més diversos de l'àmbit geogràfic a què pertany la biblioteca. La tasca del bibliotecari consisteix sobretot a informar, a més evidentment, de prestar el material que se li

demana. Per fer-ho, disposa de molts instruments: obres de referència, accés en línia a bases de dades, connexió amb xarxes automatitzades (OCLC, RLIN, etc.) i, cada cop més, discos CD-ROM. De totes maneres, molt sovint és el mateix usuari qui resol, tot sol, les qüestions que té formulades. Les obres de referència són a l'abast de tothom, i els CD-ROM estan situats al costat dels catàlegs de la mateixa biblioteca. Els discos són de lliure accés, tothom hi pot fer les recerques que necessiti, i les pot imprimir al mateix moment o endur-se-les en disquet si ho prefereix.

Lligat amb l'objectiu de facilitar al màxim l'accés a la informació, hi ha el disseny interior de les biblioteques i la distribució del material. Per començar, tot és d'accés lliure; no hi ha magatzem —tret d'alguna secció de llibres rars—, i l'usuari es pot moure per tot l'àmbit de la biblioteca, on una bona senyalització l'ajudarà a localitzar el que busca. D'altra banda, la biblioteca no és, en general, un element aïllat, i molt sovint col·labora estretament amb altres biblioteques del mateix àmbit geogràfic. Així, per exemple, des de la Universitat de Washington o des de les escoles de la ciutat s'accedeix, en línia, al fons de la biblioteca pública central de la ciutat.

El horaris estan en concordança amb aquest concepte: les biblioteques públiques obren de 10 a 12 hores cada dia, inclòs el dissabte i, molt sovint, també el diumenge al matí. Les biblioteques universitàries encara tenen uns horaris més amplis.

■ ELS ESTÀNDARDS: UN INSTRUMENT ÀMPLIAMENT GENERALITZAT

El segon aspecte, la generalització de les normatives, és un fet assumit per la gran majoria de les biblioteques del país. I no tan sols per les biblioteques públiques o universitàries; també les biblioteques especialitzades —de bancs, per exemple— utilitzen les normatives. La catalogació i la classificació del material deixa de ser un problema i, sobretot, deixa de ser el centre d'atenció dels bibliotecaris. Si algú, en algun lloc, ja ha descrit el material, el que s'ha de fer és aprofitar-ho. No es tracta tan sols de traspasar descripcions bibliogràfiques; també el «*subject headings*» o l'«*authority file*» de la Biblioteca del Congrés estan àmpliament generalitzats. Es considera que els documents es poden recuperar per molts conceptes i, a més a més, hi ha obres de referència que poden facilitar la recerca. Una vegada més, la feina del bibliotecari és informar, facilitar l'accés a la informació i invertir el mínim temps possible en tasques internes.

Els estàndards afecten un ventall molt ampli d'aspectes: des d'estàndards prou coneguts, com el MARC, fins a estàndards relacionats amb els fitxers d'autoritats, l'«*authority file*», o amb les interfícies per traspasar informació d'un sistema automatitzat a un altre. En la generalització dels estàndards no hi participen només els bibliotecaris; les cases informàtiques més potents hi estan totalment

compromeses i, avui dia, els informàtics intervenen en els seminaris del Congrés de l'ALA (American Library Association) i defensen la necessitat dels estàndards.

■ LA COOPERACIÓ ENTRE BIBLIOTEQUES

Per entendre el perquè de la gran generalització dels estàndards, cal recordar que, després d'un període de creixement de les biblioteques, que se situa en la dècada dels 50-60 —època en què comencen les xarxes—, cap als anys 70, i coincidint amb la introducció dels primers sistemes automatitzats, hi ha una significativa reducció pressupostària. Això comporta que s'hagin d'establir prioritats, que es presti cada cop més atenció als aspectes de planificació i d'avaluació de resultats, i que s'incrementi la necessitat d'ampliar la cooperació entre biblioteques. D'aquí el gran impuls que reben els treballs per establir els estàndards i les normatives que avui regeixen gran part dels sistemes automatitzats als Estats Units.

La cooperació es concreta, així, en grans xarxes automatitzades ben conegudes (OCLC, WLN, RLIN) i també en altres aspectes, com la progressiva especialització dels fons de les biblioteques universitàries.

■ EL PAPER DEL GOVERN FEDERAL

Un paper important, en aquest aspecte, és el del Govern federal. Cal recordar que no hi ha cap normativa d'àmbit federal —només alguna de tipus molt general—, i que no hi ha cap organisme responsable de les biblioteques. Les universitàries són de la mateixa Universitat i les biblioteques públiques són competència dels Ajuntaments, que hi aporten d'un 0,8% a un 1% del pressupost global anual.

Ara bé, el Govern federal, i més en concret el Departament d'Ensenyament, dóna suport a les biblioteques, suport que té una traducció econòmica que consisteix a donar ajuda, cada any, en l'àmbit dels diversos programes d'actuació que se li presenten. L'any 1987, per exemple, el Govern federal va destinar una xifra corresponent a 150.000 milions de pessetes per potenciar aquests programes. On van aquest diners i quin són els requisits que el Govern federal demana? Aquests diners estan destinats a consolidar aquells programes que ajudin a difondre els estàndards. En altres paraules, s'ajudarà la biblioteca que vulgui automatitzar el fons, sempre que segueixi les normatives.

Altres programes que es potencien són: programes per fomentar la cooperació, per desenvolupar bases de dades (ERIC, per exemple, o, ara fa vint anys, OCLC), per millorar l'accés a la informació, per facilitar noves construccions

o millorar les existents, per lluitar contra l'analfabetisme (es considera que el 20% de la població dels Estats Units no pot entendre la primera pàgina d'un diari), programes per a la utilització de les noves tecnologies, per ajudar a estudis biblioteconòmics, per ajudar les 47 biblioteques estatals (dels 50 estats que integren els Estats Units, 47 tenen biblioteques estatals amb la funció de recollir tota la legislació d'àmbit federal, difondre la legislació estatal i ser una biblioteca de biblioteques, és a dir una eina auxiliar per a les biblioteques situades dins de l'estat).

Seguint amb les competències del Govern federal, també s'ha d'assenyalar que és el responsable de les tres biblioteques nacionals: la Biblioteca del Congrés, la Biblioteca Nacional de Medicina i la Biblioteca Nacional d'Agricultura. Totes tres reben el suport del Govern federal, que hi va destinar 500 milions de dòlars durant l'any 1988.

Cal dedicar una atenció especial a la Biblioteca del Congrés per la seva magnitud i pel paper que fa en l'àmbit de les biblioteques.

■ LA BIBLIOTECA DEL CONGRÉS

No es pot començar a parlar de la Library of Congress sense donar, d'entrada, algunes xifres. La Biblioteca del Congrés té 80 milions de documents, els quals ocupen més de 860 km de prestatges. D'aquest 80 milions de documents, 22 milions són llibres —la meitat en llengua estrangera. Cada dia hi entren 7.000 documents, és a dir, 5 documents per minut. Cada any s'hi introdueixen 250.000 registres MARC.

La Biblioteca del Congrés té 36 milions de manuscrits i més de 10 milions d'àudio-visuals, i rep 75.000 publicacions periòdiques. Hi treballen 5.000 persones, 700 de les quals es dediquen a la catalogació. El càlcul estimatiu del cost de catalogació és de 50\$ per volum.

La biblioteca és pública, i durant l'any passat va tenir més de 2.500.000 usuaris, és a dir, més de 68.000 persones cada dia. El sistema automatitzat realitza 300.000 transaccions diàries.

Es pot dir que és per mitjà de la Biblioteca del Congrés que el Govern federal desenvolupa la seva política bibliotecària. Tres són els eixos bàsics d'actuació: el desenvolupament de les normatives, els estudis per a millorar la conservació dels documents i, lligat amb aquest aspecte, la utilització dels suports òptics d'informació. Sobre les normatives, poca cosa més es pot dir que no s'hagi ja exposat.

Cal dedicar un capítol a part a l'aspecte de la conservació. La gran preocupació de la Library of Congress no recau en les publicacions de fa 200 o 300 anys o més, les quals amb correctes restauracions i en òptimes condicions d'humiditat i temperatura, poden tenir una llarga durada de vida, sinó en les publicacions impreses a partir de mitjan del segle passat, la majoria de les quals tenen una durada de vida de 100 anys i pateixen un deteriorament accelerat. La Biblioteca del Congrés calcula que cada any es fan malbé 77.000 publicacions i que, si no

s'hi posa remei, el 25% dels fons es pot deteriorar en pocs anys.

El motiu del deteriorament de les publicacions impreses durant els últims 100 anys és l'àcid sulfúric, que ataca, irremeiablement, la cel·lulosa. La introducció de l'àcid en el paper es deu a dos factors: per una part, la utilització, des de mitjan del segle passat, de sistemes mecànics de fabricació del paper que substitueixen els sistemes manuals i, per l'altra, el reemplaçament de les substàncies químiques pures (cotó o lli) per la fusta. Per combatre això, durant l'any 1987, la Biblioteca del Congrés va posar en marxa un programa experimental, conjuntament amb la NASA, per desacidificar els llibres.

Estudis econòmics realitzats en aquest sentit han aconsellat les tècniques de desacidificació. S'estima que el cost de microfilmació és vint vegades superior al de la desacidificació.

La tecnologia del disc òptic és la que s'està començant a aplicar pels grans avantatges que té respecte als sistemes tradicionals. Entre d'altres, l'alta capacitat d'emmagatzemament, la relació cost-benefici, el ràpid accés i el fet que sigui un material que no es deteriora i del qual es poden fer còpies amb gran facilitat.

Els primers estudis sobre disc òptic de la Biblioteca del Congrés daten de l'any 1982, actualment ja té tres tipus d'aplicació. Per una part, el disc òptic analògic (videodisc) es fa servir per a tractar les imatges, i, per l'altra, el disc òptic digital (disc CD-ROM i discos WORM) s'utilitza en els registres MARC i en la conservació del material imprès.

■ LES ESCOLES DE BIBLIOTECONOMIA I LES ASSOCIACIÓ PROFESSIONALS

A l'hora de donar coherència a l'estructura bibliotecària, les més de 50 escoles de biblioteconomia i, sobretot, les associacions professionals tenen un paper molt important.

Les dues associacions més importants són l'ASLIB que té 1.200 associats i data del 1909 i l'American Library Association (ALA) creada l'any 1876 i que enguany celebrarà el 109è Congrés. L'ALA té més de 45.000 membres; està dividida en 11 seccions i té un pressupost anual de 18 milions de dòlars. Supervisa la qualitat de les escoles de biblioteconomia i té un paper decisiu no tan sols als Estats Units, sinó en l'àmbit internacional. Alguns dels seus camps d'acció són: facilitar l'accés a la informació i instar el Govern federal perquè faci accessible tot el que el mateix Govern federal genera, fer el seguiment de la legislació sobre biblioteques, lluitar perquè el Govern federal doni més diners per als programes per a biblioteques i treballar per la llibertat intel·lectual i perquè no hi hagi traves ni barreres per raó de raça o de sexe. L'ALA ajuda i impulsa estudis i treballs en l'àmbit de la biblioteconomia i la documentació i potencia la introducció dels nous suports en les biblioteques i els projectes cooperatius.

■ ALGUNES DEFICIÈNCIES DE L'ESTRUCTURA BIBLIOTECÀRIA ALS EUA

Si bé el que s'ha exposat fins ara pot fer la sensació d'una certa cohesió, no s'han d'oblidar altres aspectes que fan que, més que de sistema bibliotecari, s'hagi de parlar, en plural, de sistemes bibliotecaris, als Estats Units.

Per començar, no hi ha un organisme que coordini i unifiqui. Tret de les normatives relacionades amb la descripció bibliogràfica, no hi ha cap normativa comuna —es pot dir que n'hi ha una, però és extremament general—, i falta un organisme que reculli i mantingui actualitzades les estadístiques sobre biblioteques. Aquesta feina la realitza el Govern federal, però amb moltes dificultats per la gran disseminació de biblioteques i per la dispersió de xarxes, desvinculades totalment les unes de les altres des del punt de vista administratiu. La cooperació entre biblioteques és desigual, i varia d'estat a estat i de persona a persona.

Hi ha una certa dificultat per tenir dades estadístiques actualitzades. Les dades estadístiques que el Govern federal ofereix es poden trobar en els quadres adjunts.

Hi ha gran diversitat entre biblioteques quant als diners que es destinen anualment per habitant a serveis determinats (per exemple, n'hi ha que fan pagar pel préstec de vídeos o discos o que permeten l'accés a la biblioteca als «clochards» i n'hi ha que no) o al sistema automatitzat utilitzat.

Moltes biblioteques tenen una gran quantitat de voluntaris, *friends of the Library*, que hi col·laboren d'una forma totalment desinteressada.

A la biblioteca pública de Lexington, per exemple, hi treballen 104 persones de plantilla, i hi ha 217 voluntaris.

Els voluntaris són una contribució important per a les biblioteques, tot i que susciten una certa polèmica en la professió.

■ CONCLUSIONS

Ja fa uns quants anys que als Estats Units les biblioteques han deixat de ser simples dipositàries de llibres i documents i han passat a ser *media center*, és a dir, centres amb recursos d'alta tecnologia que permeten l'accés a la informació. Fins i tot els bibliotecaris sovint són anomenats «gestors de la informació». Les biblioteques són el centre de les activitats de la comunitat on estan ubicades i treballen conjuntament amb les altres institucions per coordinar els serveis culturals, socials i de lleure. Són la principal font d'informació sobre la comunitat i mantenen els directors locals, amb informació sobre les organitzacions de l'àmbit on actuen, indexen els diaris locals i faciliten tota mena d'informació als residents de la comunitat; la informació pot ser una resposta ràpida a una qüestió concreta o una recerca més especialitzada sobre política, consum, economia, etc.

Les biblioteques són un suport per a l'educació i participen en programes con-

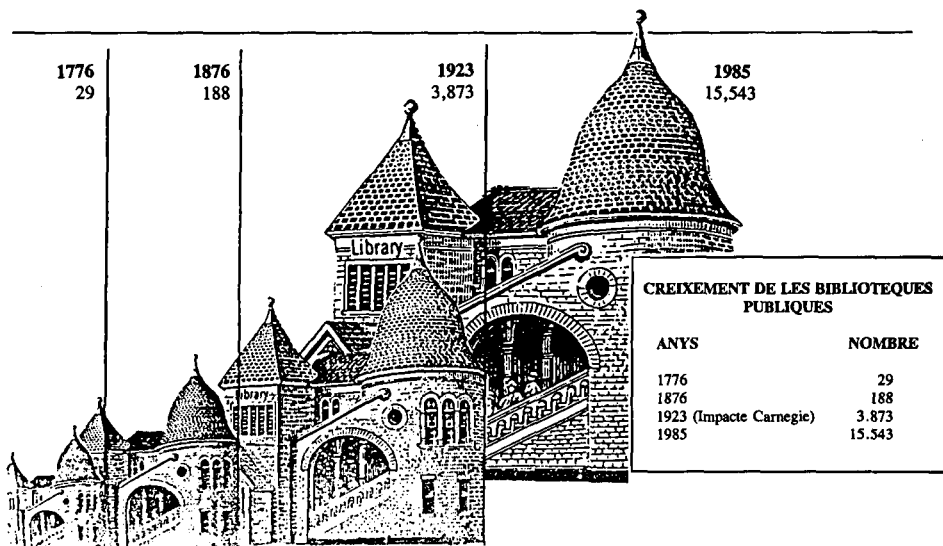
tra l'analfabetisme i en tots aquells cursos que faciliten la millora dels coneixements.

La gran importància que es dona a les biblioteques ha fet que tinguin un paper d'avantguarda en la societat i que siguin un punt de referència obligat de tots els professionals.

NOMBRE DE BIBLIOTEQUES

Tipus de biblioteca	Nombre
Nacional	3
Pública (Central)	8.700
Acadèmica (Universitària)	5.000
Escolar (Pública)	+
	70.000
Estatal	47
Govern/Militar	2.000
Especialitzada	12.500
Legislació	500
Medicina	1.500
Religió	800

En total són més de 100.000 biblioteques. Si s'exclouen les escolars, les de departaments i les filials, són unes 20.000

PRESSUPOST

Tipus de biblioteca

Federal	500 milions de dòlars
Pública	2.300 milions de dòlars
Acadèmica	1.900 milions de dòlars
Escolar	1.500 milions de dòlars
Especialitzades	No disponible

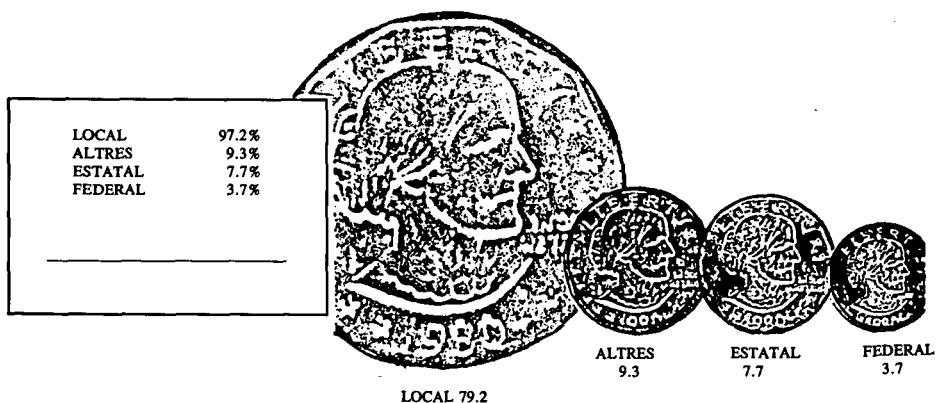
Total 6.200 milions de dòlars

Pública: 2.300 milions de dòlars

Ptes./any per habitants= 1.164 ptes./any

A Catalunya serien 6.984 milions de ptes./any

A Barcelona serien 1976 milions de ptes./any

**BIBLIOTEQUES PÚBLIQUES:
MÉS QUE LLIBRES**

Nombre de volums: més de 500 milions de documents

Préstec: més de 1.000 milions de documents/any

Biblioteques de 100.000-499.999 habitants:

67% tenen sala per conferències, cursos, etc.

96% tenen enregistrament sonor i/o visual

77% tenen llibres parlats

67% tenen pel·lícules

57% tenen quadres i cartells

USUARIS

54% de 25-44 anys

65% són dones

67% tenen estudis mitjans o superiors

El 57% de la població utilitza al menys un cop l'any la biblioteca pública